

UPDATE Kennisbank Diversiteit en Emancipatie (IDEM Stedelijk expertisecentrum voor inclusie, discriminatie en (lhbt-)emancipatie) – augustus 2023

TITEL: Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum

UITGAVE: Den Haag : Commissie Sociaal Minimum, 2023

SAMENVATTING: Eerste deelrapport van de Commissie Sociaal Minimum. Dit eerste deelrapport handelt over het sociaal minimum. De Commissie sociaal minimum bestaat uit elf leden, allen deskundig op het gebied van de sociale zekerheid, sociaal-economische, fiscale-, juridische vraagstukken en is in juli 2022 ingesteld door het kabinet na een aangenomen motie van Tweede Kamerlid Omtzigt. De Commissie heeft intensief gesproken met burgers, maatschappelijke organisaties en uitvoeringsorganisaties. Dat heeft de Commissie geholpen bij het opstellen van dit rapport. De opdracht was te onderzoeken wat verschillende huishoudtypen nodig hebben om rond te kunnen komen en om mee te kunnen doen aan de maatschappij, gekoppeld aan de systemen die dat mogelijk moeten maken. Commissie concludeert dat zonder extra maatregelen mensen die op het sociaal minimum leven de komende jaren fors geld tekort komen. Om dat te voorkomen adviseert de Commissie sociaal minimum in dit rapport het minimumloon, de bijstand en eventueel ook de huurtoeslag. Om armoede bij kinderen te bestrijden moet de kinderbijslag of het kindgebonden budget stevig omhoog. De Commissie komt tot deze conclusie op basis van nauwgezet onderzoek door het CBS, het Nibud en het SCP naar de noodzakelijke kosten van het bestaan. Aan Deze budgetbenadering voegt de Commissie een 'flexbudget' toe om te voorkomen dat mensen met een inkomen op het sociaal minimum bij onverwachte onvermijdelijke uitgaven en/of kleine misrekeningen direct in de problemen komen. Het sociaal minimum is het bedrag dat iemand minimaal nodig heeft om van te kunnen leven. Dat bedrag moet genoeg zijn om de kosten voor huur, water, energie en zorg te betalen, de boodschappen te doen, een mobiele telefoon en internet te hebben, de maandelijkse kosten voor zorg, gas, water en licht over te maken en om af en toe een financiële tegenslag op te vangen. Daarnaast moet het sociaal minimum toereikend zijn om in sociaal verband mee te kunnen doen. Hoeveel huishoudens tekort gaan komen, hangt af van hun samenstelling en de woonplaats. In een realistisch scenario komen alleenstaanden en stellen zonder kinderen bijna 100 tot 200 euro per maand tekort. Een paar met een of meerdere kinderen kan te maken krijgen met een tekort van circa 200 tot bijna 500 euro per maand. Bij alleenstaande ouders met een of meerdere kinderen is het beeld wisselend, sommige huishoudens komen tekort, anderen niet. De gevolgen van die oplopende tekorten zijn ingrijpend, zo stelt de Commissie. Het raakt mensen niet alleen financieel, maar ook mentaal. Leven met de constante stress door geldtekort gaat ten koste van de lichamelijke en mentale gezondheid van mensen én van hun eigenwaarde. Het risico op eenzaamheid neemt toe en zorgt ervoor dat het lastiger is om goed met geld om te gaan. Het wordt steeds moeilijker om zelf uit armoede te komen. Kinderen die opgroeien in armoede leven ongezonder, leren daardoor slechter en hebben minder kans op een goede toekomst. Om de tekorten bij huishoudens op korte termijn op te lossen stelt de Commissie voor om het minimumloon en de bijstand te verhogen, en eventueel ook de huurtoeslag. Daarnaast moet ook de kinderbijslag of het kindgebonden budget omhoog, in het

bijzonder de bedragen voor oudere kinderen. Om tekorten op te lossen, is ongeveer 6 miljard euro nodig. Alleen het verhogen van het besteedbaar inkomen in lijn met de nieuwe normen voor het sociaal minimum is niet voldoende, zo schrijft de Commissie. Het hele stelsel van het sociaal minimum moet voorspelbaarder en toegankelijker worden zodat huishoudens daadwerkelijk gebruik maken van de voorzieningen waar zij recht op hebben. Ook toegankelijke hulp en ondersteuning zijn belangrijk. Daarover gaat het tweede rapport van de Commissie sociaal minimum. Dat verschijnt na de zomer van 2023.

LINK: <https://open.overheid.nl/documenten/d0ab26e9-096b-41fd-ada9-ed686c99169/file>

TREFWOORDEN: Armoede

Inkomen

Koopkracht

Nederland

Eénoudergezin

Kinderen

Vluchtelingen

Overheidsbeleid

CODE: 145.23

TITEL: Sport- en beweeggedrag naar migratieachtergrond, factsheet 2023/8

AUTEUR(S): Elling, A.

Dool, R. van den

UITGAVE: Utrecht : Mulier Instituut, 2023

SAMENVATTING: In dit factsheet staan de overeenkomsten en verschillen in sport- en beweeggedrag tussen herkomstgroepen van centraal. De cijfers zijn gebaseerd op een analyse van de Gezondheidsenquête van het CBS (18+). Dit zijn de data voor de officiële cijfers voor sport- en beweegdeelname in Nederland. Voor de analyse sluiten de onderzoekers aan bij veranderde richtlijnen in (overheids) onderzoek naar mensen met een migratieachtergrond. Op basis van een enigszins vergelijkbare sportinfrastructuur/-deelname en de generatie onderscheiden zij zeven groepen: Nederlands; geboren in Europa; kind van ouder(s) geboren in Europa ; geboren in een 'traditioneel' migratieland (Suriname, Turkije, Marokko, voormalige Nederlandse Antillen en Indonesië); kind van ouder(s) geboren in deze landen; geboren in een ander land; kind van ouder(s) geboren in een ander land .Deze cijfers laten zien dat mensen zonder migratieachtergrond vaker wekelijks sporten dan mensen met een niet-westerse migratieachtergrond (55% vs. 46% in 2022). Volwassen kinderen van migranten lijken in hun sportgedrag meer op mensen zonder migratieachtergrond dan op hun ouders. Deze conclusie geldt voor in Nederland geboren volwassenen van wie een of beide ouders afkomstig zijn uit de vijf traditionele migratielanden (Indonesië, Suriname, Turkije, Marokko, voormalige Nederlandse Antillen), uit Europa én uit overige landen. Wel verschilt het sport- en beweeggedrag van migranten tussen herkomstlanden en -gebieden. Migrant uit de traditionele migratielanden sporten het minst vaak wekelijks en voldoen het minst vaak aan de beweegrichtlijnen. Het opleidingsniveau en de leeftijd van mensen zijn sterk van invloed op hun sport- en beweeggedrag. Ook geslacht kan een rol spelen: vooral onder (kinderen van) migranten uit niet-Europese landen sporten en bewegen vrouwen minder dan mannen .Sportende (kinderen van) migranten hebben vaker een abonnement bij een sportaanbieder dan sporters zonder migratieachtergrond. Bijvoorbeeld van een sportschool. Ze zijn juist minder vaak lid van een sportvereniging. Naast fitness zijn onder meer voetbal, vechtsport en yoga relatief populaire sporten

onder (kinderen van) migranten.

LINK:

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11302&m=1681985589&action=file.download>

TREFWOORDEN: Sport

Etnische minderheden

Autochtonen

Participatie

Discriminatie

CODE: 551.23

TITEL: Moslimdiscriminatie en islamkritiek: wat betekent dat en wat zijn de verschillen? Een verkennend onderzoek

AUTEUR(S): Felten, H.

Vlug, J.

UITGAVE: Utrecht : Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS), 2023

SAMENVATTING: In dit onderzoek is verkend wat de verschillen zijn tussen moslimdiscriminatie en islamkritiek. Centraal in dit onderzoek staat het onderscheid tussen islamkritiek en moslimdiscriminatie. Peerreview studies, boeken en artikelen van auteurs die veel peer-reviewed publiceren zijn in kaart gebracht.

Uiteindelijk is er gebruikgemaakt van bijna 250 bronnen. Een groot deel is afkomstig uit sociaalpsychologische studies. Dit verkennende onderzoek beantwoordt de volgende onderzoeksvraag: Wat is het verschil tussen islamkritiek en moslimdiscriminatie? Deze hoofdvraag is opgedeeld in drie deelvragen, Hieronder de drie deelvragen met antwoorden: Antwoord vraag 1: Wat is discriminatie tegen moslims en wat is islamofobie? Discriminatie betekent iemand anders behandelen, achterstellen of uitsluiten vanwege bijvoorbeeld diens afkomst, religie, huidskleur of andere persoonlijke kenmerken. Zowel impliciete (meer automatische, onbewuste) als expliciete vooroordelen en stereotypen zijn een voorspeller van discriminatie of anderszins negatieve bejegening van een bepaalde groep. Daarnaast spelen sociale normen een rol in het ontstaan en in stand houden van anti-moslimdiscriminatie: dat betekent dat wanneer mensen denken dat andere mensen een bepaalde groep discrimineren (of juist niet), dat zij meer geneigd zijn om dat zelf dan ook te doen.

Discriminatie is dus ook duidelijk niet een individueel probleem maar een maatschappelijk probleem. Islamofobie is een term die zowel vroeger als nu wordt gebruikt en in empirische onderzoek meestal verwijst naar een negatieve houding (vooroordelen en stereotypen) van mensen ten aanzien van de islam en moslims. De nadruk ligt met deze term op angst voor moslims. Islamofobie wordt soms ook beschreven in termen van gedrag en er is een duidelijke relatie tussen een negatieve houding (waaronder angstgevoelens) hebben en negatief gedrag (discriminatie) naar moslims. Er is echter kritiek op de term onder meer omdat het een idee kan geven dat een negatieve houding ten aanzien van moslims alleen wordt vormgegeven door angst. Om die reden worden ook andere termen gebruikt, zoals moslimdiscriminatie en anti-moslimracisme. De laatste term lijkt beter te passen dan de term islamofobie en moslimdiscriminatie omdat (a) de term racisme naar een systeem verwijst van ongelijkheid in de samenleving op tal van terreinen en duidelijk maakt dat het niet gaat om slechts incidenten en (b) omdat moslims vaak geracialiseerd worden als groep: of je nu daadwerkelijk moslim bent of niet, zodra je een bepaald uiterlijk hebt en/of uit een land komt waar moslims in de meerderheid zijn, loop je het risico gediscrimineerd te worden vanwege je (vermeende) moslim zijn. Alhoewel er sprake lijkt te zijn van

anti-moslimracisme in de samenleving, wordt dat niet altijd herkend. Onder meer omdat er termen worden gebruikt ten aanzien van moslims die niet gaan over 'ras' maar over cultuur. Racisme gaat echter over een groep mensen minderwaardig achten en systematisch achterstellen en dat geldt niet alleen op grond van vermeend 'ras' maar ook op basis van termen als ethniciteit, cultuur of religie. Antwoord vraag 2: Wat is kritiek op de islam? Religie kan worden omschreven als 'een systeem van overtuigingen en praktijken, op basis van een groep mensen dat worstelt met de uiteindelijke problemen van het menselijke leven.' De kernelementen van religie zijn (1) geduide werkelijkheden (naast de tastbare empirische werkelijkheid wordt aangenomen dat er nog een andere werkelijkheid bestaat), (2) geduide ervaringen (bijzonder ervaringen die gelovigen als religieus of bovennatuurlijk duiden) en (3) religieus geduide normen (religies hebben vaak ideeën over geboden en verboden, normen en regels) . Mensen die kritisch naar religie kijken kunnen kritiek daarop hebben, maar ook op hoe er vorm wordt gegeven aan religie. Doorgaans gaat het om kritiek op (1) religieuze praktijken, (2) op specifieke religieuze ideeën uit een geloofstraditie en (3) op religieuze figuren en instituten of (4) op het idee van religie an sich. Kritiek op de islam kan komen uit verschillende hoeken. We hebben in dit rapport niet onderzocht of deze kritiek terecht is of niet, maar hebben wel een ordening gemaakt van deze kritiek. Allereerst gaat het om kritiek vanuit moslims zelf: dan wordt het vaak intra-religieuze of intergenerationele kritiek genoemd. Ten tweede kan de kritiek ook komen vanuit mensen die een ander geloof aanhangen (bijvoorbeeld christenen) en vanuit mensen die geen religie aanhangen: vanuit al deze groepen kan het gaan om onder meer (seculier) liberale kritiek, feministische kritiek of kritiek op de omgang met seksualiteit (en in het bijzonder lhbt+ negativiteit) of kritiek vanuit een bio-ethisch perspectief (bijvoorbeeld de omgang met abortus). En al deze kritiek kan uiteraard ook vanuit moslims zelf komen; zo zijn er diverse moslimfeministen die een feministische visie op de islam voorstaan. Vanuit christelijke hoek kan het gaan om christelijk-apologetische kritiek: theologisch geïnspireerde religiekritiek op de islam, vanuit het perspectief van religieuze waarheidsclaims en het idee dat het Christendom de enige 'ware' religie is. Kritiek op de islam kan net zoals kritiek op andere religies legitiem zijn in een democratische samenleving. Maar opvallend is dat juist de islam zoveel kritiek krijgt; in verschillende studies zien we dat het met name de islam is die onder vuur ligt vanwege bijvoorbeeld praktijken waarin vrouwen worden achtergesteld, terwijl het christendom dat niet krijgt. Een mogelijke verklaring hiervoor is de onmachtige positie van moslims in de samenleving; kritiek op de islam kan een manier zijn om de machtsverhoudingen in de samenleving te versterken, waarbij moslims zich moeten aanpassen aan niet-moslims. Vraag 3: Wat is uit empirisch wetenschappelijk onderzoek bekend over de verschillen tussen beide fenomenen? Er is slechts één concreet meetinstrument gevonden om een onderscheid te maken tussen islamkritiek en anti-moslimracisme. Het gaat om een meetinstrument van Imhoff en Recker (2012) dat een onderscheid maakt tussen vooroordelen ten aanzien van moslims (islamprejudice) en kritiek op de islam als religie. Voor ieder concept worden kenmerken beschreven. Deze indeling en kenmerken sluiten aan bij wat gevonden is in de empirische literatuur en deze indeling lijkt dan ook betrouwbaar. In deze indeling wordt islamprejudicie beschouwd als een negatieve houding naar alles wat voortkomt uit de islam of van moslims. Dat betekent onder meer dat de islam en moslims gezien worden als één groot zelfde niet-progressief blok, als per definitie gewelddadig, als compleet 'anders' en als politieke ideologie in

plaats van religie. Ook het vergoelijken van discriminatie ten aanzien van moslims hoort hierbij. Dit is volgens het meetinstrument iets anders dan het bekritiseren van bepaalde religieuze praktijken (kritiek op hoe een deel van de moslims bijvoorbeeld omgaat met gender relaties of kritiek op fundamentalistische groeperingen zoals de Taliban), kritiek op specifieke religieuze ideeën uit een geloofstraditie (bijvoorbeeld door meer te hechten aan universele waarden), op religieuze figuren en instituten (kritiek op bijvoorbeeld gebrek aan scheiding van het geloof en de staat in bepaalde landen) of op het idee van religie an sich (een algemene seculiere overtuiging).

.Wanneer iemand kritiek heeft op het feit dat in sommige moslimgemeenschappen meisjes gedwongen een sluier moeten dragen, dan is dat te beschouwen als religiekritiek. Maar wanneer iemand zegt dat moslims of de islam per definitie vrouwonvriendelijk zijn, dan riekt dat naar vooroordelen. Het maakt hierbij niet uit of je spreekt over 'moslims' of de 'islam': verschillende empirische studies tonen aan het afkeuren van de (gehele) islam vaak hand in hand gaat met een negatieve houding naar moslims. Het is onmogelijk om de islam af te keuren zonder de mensen zelf af te keuren die deze religie aanhangen en vormen; als je bijvoorbeeld zegt dat de islam gewelddadig is, kan dit niet anders betekenen dat je vindt dat bepaalde mensen geweld plegen; een religie (zonder mensen) kan immers geen geweld plegen. Religiekritiek kan dus niet worden onderscheiden van vooroordelen omdat je andere termen gebruikt. Het verschil is dat bij vooroordelen alles wat komt vanuit moslims (of is te beschouwen als islamitisch) per definitie beoordeeld wordt als verkeerd. Dit terwijl je bij religiekritiek bepaalde zaken (ideeën, praktijken, instituten) vanuit moslims of de islam afkeurt. Kritiek op een religie enerzijds en vooroordelen naar moslims anderzijds kunnen in de praktijk uitmonden in hetzelfde gedrag; bijvoorbeeld vanuit beide houdingen kunnen mensen een tegenstander zijn van godsdienstlessen op scholen. Maar beide houdingen kunnen ook met elkaar verweven zijn; mensen die kritiek hebben op de islam als religie kunnen uiteraard ook vooroordelen hebben. Echter, er lijkt genoeg empirisch houvast te zijn om een onderscheid te maken tussen vooroordelen en discriminatie ten aanzien van moslims enerzijds en een religie kritische houding anderzijds, zoals met dit rapport is aangetoond.

.Op basis van dit rapport is een handreiking geschreven voor docenten (vo en mbo) waarin staat beschreven hoe je kritiek op de religie versus discriminatie van moslims van elkaar kunt onderscheiden. Dit is beschreven op basis van het rapport en op basis van eerder onderzoek van KIS naar wat werkt om discriminatie te verminderen (zie onder andere dit dossier). Er staan ook concrete handvatten in over wat je kunt doen als docent wanneer er sprake is van discriminatie of vooroordelen.

LINK: <https://www.kis.nl/sites/default/files/2023-08/Vershil-tussen-islamkritiek-en-antimoslimracisme.pdf>

HANDREIKING:

<https://www.kis.nl/sites/default/files/2023-08/Handreiking-Vershil-tussen-islamkritiek-en-antimoslimracisme.pdf>

TREFWOORDEN: Moslimdiscriminatie

Islam

Europa

Duitsland

Etnische minderheden

Discriminatie

Discriminatiebestrijding

Leerkrachten

Deskundigheidsbevordering
VO - Voortgezet onderwijs
CODE: 102.23

TITEL: De opvang van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam : Ervaringen en uitdagingen

AUTEUR(S): Gruijter, M. de

Sikkema, M.

Yohannes, R.

UITGAVE: Utrecht : Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) - Verwey-Jonker Instituut, 2022

SAMENVATTING: Onderzoek. Wat zijn de eerste ervaringen met de opvang van Oekraïense vluchtelingen? Kennisplatform Inclusief Samenleven onderzocht het in Rotterdam.

Auteurs brachten in kaart wat (ondersteunings)vragen en behoeften zijn. Hoe voorzien gemeente, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven hierin? Of hoe zouden ze dit kunnen doen? Dit verkennend onderzoek werd uitgevoerd in de periode mei tot eind juli 2022. Het onderzoek is uitgevoerd in Rotterdam, met ruim 2.500 vluchtelingen uit Oekraïne, die zowel door de gemeente, als door particulieren worden opgevangen. Er werden 22 interviews uitgevoerd met betrokkenen vanuit de gemeente, maatschappelijke organisaties, vluchtelingen en gastgezinnen. Daarnaast werd een enquête gehouden onder Oekraïense vluchtelingen die werden opgevangen op cruiseschip De Volendam. Doel van het onderzoek was om zicht te krijgen op de (ondersteunings)vragen en behoeften van de Oekraïners. Daarnaast is er gekeken naar de wijze waarop betrokken lokale stakeholders – gemeente, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven – hierin (kunnen) voorzien. De opvang van vluchtelingen uit Oekraïne is in Rotterdam heel snel op gang gekomen. Er is voortgebouwd op de ervaringen en structuren die zijn opgebouwd in de coronacrisis. Daardoor zijn snel veel gemeentelijke opvangplekken gerealiseerd. In Rotterdam worden daarnaast relatief veel van deze groep mensen particulier opgevangen. Er is onder Oekraïners grote waardering en dankbaarheid voor het feit dat men in Rotterdam is opgevangen. Nederlandse gemeenten hebben zich gecommitteerd aan het organiseren van opvang en ondersteuningsvoorzieningen voor Oekraïense vluchtelingen, maar de wijze waarop zij deze taak invullen, is divers. De uitkomsten van het onderzoek kunnen worden gebruikt bij de verdere inrichting van het beleid ten aanzien van deze groep, zowel op het landelijke als het lokale niveau

LINK: <https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-10/Ervaringen-opvang-Oekraïense-vluchtelingen.pdf>

TREFWOORDEN: Vluchtelingenbeleid

Vluchtelingen

Rotterdam

Inburgering

Opvangcentra

Oost-Europeanen

Gemeentelijke overheid

CODE: 162.22

TITEL: Wat werkt bij het verminderen van discriminatie

AUTEUR(S): Felten, H.

Broekroelofs, R.

UITGAVE: Utrecht : Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS), 2022

SAMENVATTING: Derde geüpdate editie (eerste editie verscheen 2018, tweede editie in 2022). In dit rapport gaan de auteurs op zoek naar werkzame mechanismen die een bijdrage

kunnen leveren aan het verminderen van discriminatie. Werkzame mechanismen zijn de processen die er toe leiden, of er aan bijdragen, dat een gewenst effect optreedt. Oftewel werkzame mechanismen geven antwoord op de vraag: waarom en hóe werkt het? In het eerste hoofdstuk worden de feiten en cijfers van het probleem discriminatie beschreven. Achtereenvolgens komen aan de orde de omvang, de vorm, oorzaken en wet en regelgeving en de aanpak van discriminatie in Nederland. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de geschieden rond de discriminatiegronden seksuele voorkeur, genderidentiteit, en afkomst en religie. Ook wordt aandacht besteed aan de historie, wetgeving en de belangrijkste spelers in de aanpak van discriminatie. In het derde hoofdstuk wordt ingegaan op de werkzame mechanismen in de aanpak van discriminatie. De focus ligt op drie werkzame mechanismen en de samenhang tussen deze mechanismen: laten inleven en empathie bevorderen, perceptie van de sociale norm, bewustwording van eigen vooroordelen en stereotypen. Daarna komen de competenties aan bod die nodig zijn om te werken met deze werkzame mechanismen. Auteurs beschrijven enkele veelbelovende aanpakken waarin de drie werkzame mechanismen worden ingezet. Van deze drie werkzame mechanismen is bekend dat zij werken bij het verminderen van discriminatie. Per mechanisme beschrijven de auteurs de werking, het effect, wat er wel of niet aan werkt, de wijze waarop deze wordt toegepast in interventies en voor welke vorm van discriminatie dit mechanisme goed werkt. De volgende interventies komen daarbij aan bod:

- . Gelijk = Gelijk? is een interventie van Diversion voor het primair en voortgezet onderwijs. In deze interventie maken joodse, islamitische en LHBTI peer educators taboes bespreekbaar in de klas. De training Selecteren zonder vooroordelen ontwikkeld door het College voor de Rechten van de Mens. Doel van de training is werkgevers bewust te maken van hun stereotypen om discriminatie bij de werving en selectie van arbeidskrachten tegen te gaan.

- . Gender and Sexuality Alliances (GSA's). GSA's zijn groepen van LHBT- en niet-LHBT-leerlingen die samen seksuele- en genderdiversiteit zichtbaar en bespreekbaar maken. Zij voeren acties uit die het schoolklimaat voor LHBT-leerlingen veiliger maakt.

- . Blue eyes, brown eyes: de filmworkshop (door Şeydâ Buurman)

- . Workshop Gender blender (door Seks Matters)

- . Keti Koti Tafels . Verdacht (door Control Alt

Delete) . Consortium zelfbeschikkingWerkzame mechanismen: sociale normen stellen en inleving. Dit consortium is een samenwerkingsverband van zeven migranten- en vluchtelingenorganisaties.

Het betreft de derde update van het dossier. Eerder in het voorjaar van 2020 werd het dossier ook al vernieuwd. Toen is kennis toegevoegd over wat werkt tegen discriminatie op grond van sekse (vanuit de Alliantie Verandering van Binnenuit). In de eerste versie stond vooral kennis centraal over wat werkt tegen discriminatie op grond van afkomst, religie, huidskleur en seksuele voorkeur en genderidentiteit. De auteurs hebben door de jaren heen meer kennis verzameld. Nu geeft het dossier dus antwoord op de vraag: wat werkt tegen discriminatie op grond van afkomst, religie, huidskleur, sekse, genderidentiteit, seksuele voorkeur en beperking. Bedoeling is dat beleidsmakers, sociaal professionals, ontwikkelaars van antidiscriminatie-methoden, politici en vele anderen hun voordeel doen met het dossier en het gebruiken om een effectieve aanpak van al deze verschillende vormen van discriminatie te ontwikkelen of te verbeteren.

LINK: <https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-12/wat-werkt-bij-het-verminderen-van-discriminatie-dec-2022.pdf>

TREFWOORDEN: Discriminatiebestrijding

Discriminatie

Etnische minderheden
Voorlichting
Acties
Homoseksualiteit
Argumentatie (reageren op)
Racisme
CODE: 202.22

TITEL: Een onderzoek naar de totstandkoming en kwaliteit van, het toezicht op, en beroepsmogelijkheden tegen ideologische duidingen. Eindrapport

AUTEUR(S): Stoeldraaijers, C.

Rodermond, E.

Anwar, T.

Ismaili, N.

Peels, R.

UITGAVE: Amsterdam / Den Haag : Vrije Universiteit Amsterdam / Min. van Justitie - WODC, 2023

SAMENVATTING: In dit onderzoek wordt gekeken naar de totstandkoming en kwaliteit van, het toezicht op, en beroepsmogelijkheden tegen ideologische duidingen in de volgende vier ketens: de persoonsgerichte aanpak (PGA), de detentieketen, de strafrechtketen en de jeugdbeschermingsketen. Om de samenleving te beschermen tegen de dreiging van (islamitisch) radicalisering en extremisme, is het belangrijk om gedragingen en uitingen van individuen of groepen goed te kunnen duiden. Kunnen deze worden verklaard vanuit de ideologie die een individu of groep omarmt? Dit onderzoek gaat in op de totstandkoming en kwaliteit van het interpreteren van signalen of het beoordelen van uitingen op extremisme. Gewoonlijk kan signalering worden gedaan door een breed scala aan professionals, terwijl beoordelingen worden uitgevoerd door gekwalificeerde deskundigen. Dergelijke beoordelingen worden voor verschillende doeleinden gebruikt, afhankelijk van de vraag of ze bijvoorbeeld in een preventieve context of tijdens een strafrechtelijke vervolging worden gemaakt. Omdat deze beoordelingen verstrekende gevolgen kunnen hebben voor individuele levens, carrières en gezinnen, is het van cruciaal belang dat ze accuraat zijn en dat duidings- of beoordelingsprocedures zorgvuldig worden uitgevoerd. Tot op heden blijft het echter grotendeels onduidelijk waarom en hoe ideologische beoordelingen worden uitgevoerd, door wie, en of er mogelijkheden zijn voor contra-expertise en beroep. Deze studie heeft tot doel deze kennislacunes op te vullen. Voor dit onderzoek zijn verschillende methoden gebruikt. Allereerst is een verkennende literatuurstudie uitgevoerd naar bestaande literatuur over de inhoud en totstandkoming van en procedures rond duidingen van (gewelddadige) ideologieën. Vervolgens is een rechtspraakanalyse uitgevoerd om een eerste inzicht te krijgen in de duidingspraktijk. Hierbij zijn allereerst 59 strafrechtelijke- en familierechtelijke vonnissen geanalyseerd uit de periode 2019-2022, waarna voor het familierecht aanvullend 10 vonnissen uit de periode 2013-2014 zijn geanalyseerd. Daarnaast is een aantal zaken uit penitentiaire rechtspraak globaal gescand, om een beeld te krijgen van de rol die ideologische duidingen hierin spelen. Voorts zijn interviews afgenomen met in totaal 37 professionals werkzaam in de vier verschillende ketens. Tot slot zijn twee expertmeetings gehouden, die richting hebben gegeven aan de interviews (expertmeeting 1) en hebben bijgedragen aan het aanscherpen van de aanbevelingen (expertmeeting 2). Om de samenleving te beschermen tegen de

dreiging van radicalisering en extremisme, is het belangrijk om gedragingen en uitingen van individuen of groepen goed te kunnen duiden. Kunnen deze worden verklaard vanuit de ideologie die een individu of groep omarmt? Uit dit onderzoek blijkt dat de aandacht voor de kwaliteit van deze duidingen er is, maar de onderzoekers noemen ook verbeterpunten. Zo zien ze dat de focus nog vooral ligt bij islamitisch radicalisme onder mannen. Die kan, meer dan nu reeds het geval is, worden verbreed naar andere ideologieën en vrouwen. Daarnaast kan in de praktijk scherper onderscheid worden gemaakt tussen signaleren en duiden van gedrag. Het is belangrijk dat ideologische duidingen van goede kwaliteit zijn. Natuurlijk om de dreiging goed in te schatten, maar ook omdat ideologische duidingen kunnen leiden tot interventies met verstrekende gevolgen voor geduide personen en hun naasten. Uit het onderzoek komt het beeld naar voren dat binnen alle onderzochte ketens aandacht is voor de kwaliteit van duidingen. Voorbeelden hiervan zijn het vier-of-meer-ogen principe of het inzetten van meerdere methoden om tot een duiding te komen. Ook zijn in alle ketens vaak meerdere organisaties en/of disciplines betrokken, wat goed is voor de informatiedeling. Er zijn echter nog geen uniforme kwaliteitscriteria en naast best practices zijn er ook aandachtspunten en aanbevelingen om de kwaliteit van ideologische duidingen te verbeteren. Een belangrijke aanbeveling die voor alle ketens geldt, is om de aandacht voor niet-religieus extremisme en vrouwen verder te vergroten. In de huidige praktijk zijn duidingsmethoden vooral gericht op islamitisch radicalisme onder mannen. Dat is te verklaren met het dreigingsbeeld van de afgelopen decennia, maar sluit minder aan bij de ontwikkeling dat dreigingen veelzijdiger en diffuser van aard zijn geworden. In de onderzochte ketens wordt verschillend gedacht over wat een ideologische duiding precies inhoudt. Volgens de onderzoekers zit er echter een wezenlijk verschil tussen het signaleren van gedrag en het geven van een betekenis daaraan. Door de toegenomen aandacht voor het belang van signaleren en daarmee meer professionals die daarop getraind zijn, loop je het risico dat zij ook de ideologische duiding voor hun rekening nemen en niet een gespecialiseerd team of instantie. De onderzoekers merken op dat er relatief weinig externe duiders/duidingspartijen zijn waardoor het moeilijk kan zijn om contra-expertise in te schakelen. De onderzoekers wijzen tenslotte op het belang van vervolgonderzoek om de verschillende duidingsmethoden te evalueren. Voor een aantal methoden geldt dat een dergelijke evaluatie recent heeft plaatsgevonden dan wel momenteel plaatsvindt, maar voor andere methoden is dit niet het geval.

LINK: <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3279>

TREFWOORDEN: Radicalisering

Terrorisme

Rechts-extremisme

Discriminatie

Sociologie

Etnische identiteit

Geweldpreventie

Fundamentalisme

Islam

Strafrecht

CODE: 043.23

TITEL: Effectevaluatie Love=Love?! Evaluatie van de effecten en borgingsmogelijkheden

**van LHBTI-emancipatie en -acceptatie van het educatieprogramma Love=Love?!
(lessen en debat over LHBTI) voor leerlingen van de tweede klas voortgezet
onderwijs.**

AUTEUR(S): Kromhout, M.

Thomassen, L.

UITGAVE: S.L. : Onderzoekerscollectief, 2020

SAMENVATTING: Evaluatieonderzoek naar de effecten van het educatieprogramma Love=Love?!

Doelstelling van het onderzoek is tweeledig: Het verkrijgen van inzichten in de impact op leerlingen van het programma Love=Love?! Het leveren van handvatten voor het borgen van de opbrengsten van het programma Love=Love?!. Het onderzoek bestond uit de volgende onderdelen: een literatuuronderzoek; een voor- en nameting onder tweedejaarsleerlingen van het Dalton College en de Jan Arentsz school die het programma hebben gevolgd tussen januari-april 2020; een focusgroep met docenten en directie van de Jan Arentsz school; en observatie van twee debatten Amsterdam en Purmerend. De opbouw van dit onderzoeksrapport is als volgt. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van het onderzoek. Hierin is te lezen welke effecten het programma teweeg heeft gebracht ten aanzien van de kennis van leerlingen over seksuele en genderdiversiteit, de invloed van de sociale omgeving en hun overtuigingen over homoseksualiteit. Ook opvattingen over de overall impact van het lesprogramma zijn in dit hoofdstuk te vinden. Deze resultaten worden in hoofdstuk 3 gekoppeld aan de uitkomsten van de focusgroep, de observaties en de literatuurstudie. In hoofdstuk 4 zijn de belangrijkste aanbevelingen geformuleerd. In de bijlage zijn de volgende documenten te vinden: de demografische kenmerken van de leerlingen, alle grafieken, de resultaten van het literatuuronderzoeken de focusgroep, de onderzoeksverantwoording en de gespreksleidraad voor de focusgroep. Voor dit onderzoek zijn twee hoofdvragen geformuleerd: Hoofdvraag 1: Welke effecten heeft het educatieprogramma Love=Love?! op leerlingen met betrekking tot het LHBTI emancipatie en het bestrijden van homofobie? Beantwoording hoofdvraag 1: Er zijn verschillende effecten van het programma Love=Love?! waar te nemen door de voor- en eindmeting met elkaar te vergelijken. Zo hebben we gezien dat leerlingen meer kennis over LHBTI hebben na afloop van Love=Love?! en dat zij over een groot aantal stellingen genuanceerder en minder LHBTI negatief zijn gaan denken, vooral wat betreft de volgende onderdelen:

- . I. Leerlingen denken na afloop van Love=Love?! minder vaak dat je kunt kiezen op wie je verliefd wordt;
  - . II. Leerlingen staan iets minder afkeurend tegenover homoseksualiteit bij vrienden;
  - . III. Leerlingen zijn zij toleranter wat betreft zoenende mannen en zoenende vrouwen op straat; IV. Leerlingen zijn toleranter wat betreft homoseksualiteit bij vrienden en geven na afloop van Love=Love?! vaker aan dat homoseksualiteit hun vriendschappen niet zal veranderen;
  - . V. Leerlingen vinden schelden met homo minder normaal na het programma;
  - . VI. Leerlingen weten na Love=Love veel beter waar de afkorting LHBTI voor staat.
  - . VII. Docenten zien meer bewustwording van diversiteit hun leerlingen.
- Daarnaast zien we ook onderdelen waarop Love=Love?! nauwelijks effect heeft:
- . I. Leerlingen voelen zich neutraler (+10%)/ wat minder vrij (-9%) om met hun liefdesrelatie hand in hand te lopen.
  - . II. Geen effect op de vraag of een liefdespartner dezelfde achtergrond of geloof moet hebben .III. Nauwelijks effect (-2%) op acceptatie van homoseksuele en lesbische docenten na het programma
- Hoofdvraag 2: Op welke manier kunnen de opbrengsten van Love=Love?! geborgd worden op de scholen en door Stichting Discussiëren Kun Je Leren? Beantwoording hoofdvraag 2: Voor de borging van de opbrengsten doen de focusgroep en de leerlingen zelf verschillende aanbevelingen. De scholen kunnen zelf in alle lessenaandacht besteden aan diversiteit, LHBTI en veiligheid. Dit hoeft

zich niet te beperken tot bijvoorbeeld het vak Nederlands. Leerlingen zelf geven aan niet ontevreden te zijn over hoe de scholen nu aandacht besteden aan dit onderwerp en doen verschillende suggesties om nog meer aandacht te besteden aan LHBTI zoals het vaker spreken over het onderwerp, het inzetten van LHBTI-docenten of het vieren van Paarse vrijdag.

Specifiek wat betreft de borging van de opbrengsten van Love=Love kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- .I. Leerlingen willen vooral dat hun school meer lessen geeft over relaties/liefde en homoseksualiteit;
- .II. Borging op school door integratie van het onderwerp LHBTI-acceptatie en voorkomen homofobie in het hele curriculum is van belang en niet alleen als los programma;
- .III. Docenten, schoolleiders en leerlingen positief over Love=Love?! en enthousiast om de komende jaren met dit programma door te gaan;
- . IV. Om de effecten van het programma langer te borgen is wel meer voorbereiding en een nagesprek met de leerlingen gewenst.

LINK:

[https://www.discussierenkunjeleren.nl/uploaded_files/inlineitem/1Definitieve_effectevaluatie_Love_is_Love_DKJL - May.pdf](https://www.discussierenkunjeleren.nl/uploaded_files/inlineitem/1Definitieve_effectevaluatie_Love_is_Love_DKJL_-_May.pdf)

TREFWOORDEN: Discriminatiebestrijding

Pesten

Discriminatie

Biseksualiteit

VO - Voortgezet onderwijs

Homoseksualiteit

Workshops & trainingen

Leerprogramma NL

CODE: 745.20

TITEL: Mijn-ID Training Achtergrond Reader

AUTEUR(S): Dankmeijer, P.

UITGAVE: Amsterdam : Gale, 2023

SAMENVATTING: Dit is een achtergrondreader voor deelnemers aan de Mijn-ID training, een training van docenten in het middelbaar beroepsonderwijs en voortgezet onderwijs dat zich richt op het aanleren van diversiteitsvaardigheden aan leerlingen, en meer specifiek op het omgaan met seksuele diversiteit. De reader bestaat uit 4 artikelen die nuttig zijn voor docenten VO om les te kunnen geven over seksuele en genderdiversiteit in de klas. Dit is een achtergrondreader voor deelnemers aan de Mijn-ID training. De reader bestaat uit 4 artikelen nuttig voor docenten in het voortgezet onderwijs om les te kunnen geven over seksuele en genderdiversiteit in de klas. Deze reader bestaat uit vier artikelen. Het eerste artikel is een uitleg van de theoretische onderbouwing van de Mijn-ID onderwijspedagogiek. Het tweede artikel is meer een naslagwerk, met een opsomming van vragen die leerlingen in de klas kunnen stellen, met de feitelijke informatieve antwoorden en suggesties voor hoe te reageren op dergelijke vragen als ze bevooroordeeld zijn en een andere leerstrategie nodig hebben dan het geven van informatie. Het derde artikel gaat over de regelboogsleutels: tien criteria voor goed inhoudelijk schoolbeleid rond seksuele en genderdiversiteit. Het vierde artikel gaat niet in op de inhoud van goede aandacht voor seksuele en genderdiversiteit, maar op het (geleidelijke) proces van invoering van zulke inhoudelijke verbeteringen in school. Dit procesmatige aspect wordt nog vaak wordt vergeten.

LINK: <https://www.gale.info/doc/dankmeijer-publicaties/Dankmeijer-2023-MijnID-docententraining-achtergrondreader.pdf>

TREFWOORDEN: Beroepsonderwijs
Homoseksualiteit
Biseksualiteit
Transseksualiteit
Leerkrachten
Diversiteitsbeleid
VO - Voortgezet onderwijs
CODE: 711.23

TITEL: Trainershandleiding voor de Mijn-ID docententraining

AUTEUR(S): Dankmeijer, P.

UITGAVE: Amsterdam : Gale, 2023

SAMENVATTING: Trainershandleiding voor de Mijn-ID docententraining, een training voor docenten in het middelbaar beroepsonderwijs en voortgezet onderwijs dat zich richt op het aanleren van diversiteitsvaardigheden aan leerlingen, en meer specifiek op het omgaan met seksuele diversiteit. – Deze handleiding is gebaseerd op jaren van onderzoek en praktische trainingen in uiteenlopende situaties door GALE, de Global Alliance voor LGBTEducation. Veel van de trainingen werden in Nederland opgezet en uitgevoerd door de Nederlandse zusterorganisatie van GALE, EduDivers. – Het My-ID project is een uitwerking van de "My-ID" pedagogiek over seksuele en genderdiversiteit naar de middelbare schoolsector. De "My-ID" methode is gebaseerd op een analyse van heteronormativiteit en empirisch onderbouwde methoden om onderwijs te geven op een manier die negatieve attitudes en de onderliggende negatieve emoties ten aanzien van gender en seksuele diversiteit duurzaam verandert. Het My-ID project liep van november 2021 tot en met november 2023.

Het eerste hoofdstuk gaat in op hoe je een training op maat kunt ontwikkelen. In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan in op 6 typen trainingsonderdelen of modulen die je kunt opnemen in een training. De trainingsonderdelen zijn:

- . De start van de training : veiligheid, basisregels.
- . Het hoofddoel van LHBTIQ+ training en lessen: het bijstellen van negatieve houdingen.
  - . Informatie. Wat is het effect effect van het geven van informatie over seksuele en genderdiversiteit; wat is de essentiële minimuminformatie en hoe dit praktisch kan worden opgenomen in de docententraining (en hoe docenten dat dan vervolgens weer kunnen doen in hun lessen).
- . Continuïteit en de doorlopende leerlijn is, hoe een school die kan ontwikkelen en hoe een trainer een begin kan maken met het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn als onderdeel van een training.
- . Praktische lessen geven.
- . Transferworkshops. Een van de nadelen van trainingen is dat docenten na de training terugkeren naar hun dagelijkse routines en dat al die dagelijkse taken de neiging hebben om al hun aandacht op te eisen. Dit leidt er vaak toe dat het getrainde bewustzijn en de vaardigheden in de praktijk niet goed worden toegepast. Met andere woorden: de transfer naar de praktijk vindt niet plaats. Daarom is het erg belangrijk om in de training al aandacht te besteden aan hoe het geleerde bewustzijn en de geleerde vaardigheden zullen worden overgedragen naar de klaspraktijk van leraren. In dit hoofdstuk worden drie soorten workshops voor “transfer naar de praktijk”: ontwikkelsessies, supervisie en intervisie.

De handleiding is geschreven vanuit het perspectief van een externe trainer of lerarenopleider, maar een docent kan natuurlijk ook het eigen team trainen en daardoor een docenttrainer zijn.

LINK: <https://www.gale.info/doc/dankmeijer-publicaties/Dankmeijer-2023-Trainershandleiding-voor-de-Mijn-ID-docententraining.pdf>

TREFWOORDEN: Beroepsonderwijs
Homoseksualiteit
Biseksualiteit

Transseksualiteit
Leerkrachten
Diversiteitsbeleid
VO - Voortgezet onderwijs
CODE: 711.23

TITEL: Sportdeelname en ervaren barrières door Syriërs in Nederland

AUTEUR(S): Anselma, M.

Elling, A.

Gómez Berns, A.

Al Drajy, A.

UITGAVE: Utrecht : Mulier Instituut, 2023

SAMENVATTING: Onderzoek naar de sportervaringen van Syriërs in Nederland en de barrières die zij ervaren om te sporten. Voor dit onderzoek is een vragenlijst uitgezet onder Syriërs in Nederland. 125 personen vulden de vragenlijst in, waarvan 30 vrouwen . De vragenlijst is verspreid via online netwerken van Syriërs en via contacten bij Vluchtelingenwerk Nederland en Zeeland. Bij het opstellen, vertalen en verspreiden van de vragenlijst en de interpretatie van de resultaten was er hulp van een Syrische journalist. Hij heeft een humanitaire achtergrond en is statushouder in Nederland. Veel sportende Syriërs in Nederland voelen zich niet prettig op een Nederlandse sportclub en hebben discriminatie ervaren of zijn daar bang voor. Deze ervaringen en verwachtingen gelden voor zowel mannen als vrouwen. Naast (de angst voor) discriminatie komt dit mogelijk doordat ongeveer de helft van de respondenten het liefst sport met mensen van hetzelfde geslacht , die dezelfde cultuur hebben of die dezelfde taal spreken. Desondanks sport meer dan de helft van de Syriërs in Nederland en van de sporters is drie kwart wekelijks actief. Drie kwart van de respondenten sportte in Syrië. Een iets kleinere groep sport nu ze in Nederland zijn. Syriërs die al langer dan twee jaar in Nederland verblijven, sporten iets vaker dan degenen die hier nog maar kort wonen. Drie kwart van de Syrische sporters in Nederland is wekelijks actief. De meest beoefende sporten zijn fitness en bodybuilding. De sporters zijn vooral actief in een sportschool/fitnesscentrum of zelf buiten. Syriërs sporten vooral om deze redenen: voor hun fysieke en mentale gezondheid; omdat ze het leuk vinden; om fit te worden. In Nederland zijn fysieke en mentale gezondheid belangrijker redenen geworden om te sporten dan in Syrië. Dit kan komen door de veranderde persoonlijke en culturele omstandigheden, zoals als vluchteling je weg vinden in een nieuw land. Maar het kan ook te maken hebben met de sterkere nadruk op sport en gezondheid in de Nederlandse cultuur.

LINK:

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11395&m=1690268301&action=file.download>

TREFWOORDEN: Discriminatie

Sport

Etnische minderheden

CODE: 551.23

TITEL: Wereldmeiden : Resultaten seizoen 2021-2023 (subsidieronde 4b), factsheet 2023/18

AUTEUR(S): Gómez Berns, A.

Visser, T.

Anselma, M.

UITGAVE: Utrecht : Mulier Instituut, 2023

SAMENVATTING: Dit factsheet beschrijft de resultaten van Wereldmeiden seizoen 2021-2023 (subsidieronde 4b). Wereldmeiden is ontwikkeld door Huis voor Beweging in het kader van het Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd (MDT) van de Rijksoverheid. Dit factsheet is gebaseerd op data van Wereldmeiden seizoen 2021-2023, subsidieronde 4b. De data zijn verzameld via vragenlijsten en twee gesprekken. De respons via de vragenlijsten was laag. In het project Wereldmeiden(WM) sporten meiden die al langer in Nederland wonen ('buddy's') gedurende twintig weken met vluchtelingenmeiden met een verblijfstatus (statushouders) die nog maar kort in Nederland wonen ('deelnemers'). Binnen de MDT krijgen jongeren in Nederland een kans zich persoonlijk te ontwikkelen en hun maatschappelijke betrokkenheid te vergroten. In 2019 is de eerste Wereldmeiden cyclus afgerond. Betrokkenen (deelnemers, buddy's en professionals) zijn tevreden over Wereldmeiden. Ze zien het als een leuk en waardevol project dat bijdraagt aan een inclusief sportklimaat. Wereldmeiden leert deelnemers welk sportaanbod er in de omgeving is, welke sport bij hen past en hoe ze deelname aan sport kunnen regelen. Vooral voor deelnemers die (nog) niet sporten maakt dit de drempel om te gaan sporten lager. Betrokkenen zijn erg tevreden over de sportcarrousel. Er heerst veel enthousiasme over het gezamenlijk sporten. Deelnemers en buddy's zien Wereldmeiden als een leuke en gezellige activiteit. Overige bijeenkomsten binnen Wereldmeiden ervaren ze wisselend. Vooral de warming up en matchingsbijeenkomst en de voorbespreking voor buddy's scoren relatief laag. Ook over de doorstroom naar sporten bij een vereniging heerst minder tevredenheid. Slechts een klein deel van de deelnemers sport na de carrousel en na Wereldmeiden bij een vereniging. Het is de vraag of sporten bij de vereniging een realistisch en haalbaar onderdeel van Wereldmeiden is. En of deze 'doelstelling' in de toekomst niet beter kan worden bijgesteld. Wereldmeiden brengt voor deelnemers mooie opbrengsten met zich mee. Bijvoorbeeld meer kennis over het Nederlandse sportlandschap en de Nederlandse taal. Voor professionals levert Wereldmeiden vooral meer samenwerkingspartners en een groter netwerk op. Buddy's leren meer over andere culturen, maar op persoonlijk en professioneel gebied levert Wereldmeiden hen verder weinig op.

LINK:

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11384&m=1689149753&action=file.download>

TREFWOORDEN: Discriminatie

Sport

Etnische minderheden

Vrouwen

Meisjes

Vluchtelingen

CODE: 551.23

TITEL: Pilot Onnodige Seksregistratie. Eindrapport

UITGAVE: Den Haag : Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023

SAMENVATTING: Eindrapport pilot onnodige seksregistratie bij DUO, de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), een uitvoerend agentschap van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De aftrap daarvoor werd gegeven op 1 november 2021 met deelname vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Atria en DUO. De inventarisatie liep tot eind maart 2022. Pilot vloeit voort uit het regeerakkoord 2017-2021 'Vertrouwen in de toekomst' waarin is toegezegd dat onnodige geslachtsregistratie waar mogelijk wordt beperkt. De

pilot heeft twee doelen:1. Analyse van de registratie en het gebruik van seksegegevens binnen DUO.Waar registreert en/of gebruikt DUO seksegegevens en waar is dit niet (langer) nodig?2. Verzamelen van praktijkervaringen met de Toolkit 'Onnodige sekseregistratie'. De analyse wordt uitgevoerd met behulp van de toolkit 'Onnodige sekseregistratie' van Atria en Transgender Netwerk Nederland (TNN). Aan DUO is gevraagd om praktijkervaringen te verzamelen, zowel voor de ontwikkelaars van de toolkit als voor volgende gebruikers.De bevindingen zijn op hoofdlijnen de volgende:.. Er is een ervaren onderscheid tussen de 'harde' registratie van gegevens (waaronder sekse) voor het uitvoeren van wet- en regelgeving, identificatie en gegevensleveringen, en het communiceren met de klant.. Vooral in de communicatie zijn er mogelijkheden om die op korte termijn te verbeteren. Zo werkt DUO al aan het genderneutraal communiceren naar de klant, bijvoorbeeld als 'beste student' of 'beste debiteur'.. Wat betreft de 'harde registratie', is het niet-registreren van sekse vooralsnog geen reële optie aangezien dit wordt gebruikt voor diverse doeleinden die voortkomen uit een wettelijke verplichting. Ook is geslachtsregistratie nog nodig in het identificatieproces, voor beleid en voor onderzoek.

LINK: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-2ef3968083113511881e047788af09bcdf854fdd/1/pdf/bijlage-2-eindrapport-pilot-onnodige-sekseregistratie-bij-kamerbrief-uitvoering-onderzoek-naar-rechtmatig-en-behoorlijk-gebruik-...-102804c.pdf>

TREFWOORDEN: Sekseverschillen

Mannen

Transseksualiteit

Emancipatie

Overheidsbeleid

CODE: 329.23

TITEL: European equality law review : Issue 2022 / 1

UITGAVE: Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022

SAMENVATTING: 15th issue of the European equality law. It provides an overview of the latest developments in Europe in gender equality and anti-discrimination law and policy, reflecting, as far as possible, the state of affairs for the period 1 July 2021 to 31 December 2021. It includes information relating to European case law developments (European Court of Justice, European Court of Human Rights) as well as the most recent developments in legislation, policy and case law on the national level. This issue opens with four in-depth articles. The first article, by András Kádár, the non-discrimination expert for Hungary, explores the role of actio popularis actions in promoting equal treatment of Roma in Bulgaria, Hungary, Romania and Slovakia. The second article, by Carmine Conte, legal policy analyst at the Migration Policy Group, explores the legal frameworks regarding the denial of reasonable accommodation to employees and jobseekers with disabilities in Denmark, France, Ireland and Italy. The third article, by Peter Cannoot and Sarah Ganty from the University of Ghent, looks at the protection against discrimination in EU law of trans, non-binary and intersex persons. The final article, by Sabrina D'Andrea, who holds a PhD from the European University Institute Florence, investigates the pension pay gap in the EU, and identifies ways forward for the EU in its efforts to achieve substantive gender equality in pensions. As in previous issues of this publication, the following section provides an overview of the relevant case

law of the Court of Justice of the EU and of the European Court of Human Rights . The final section on national developments contains brief summaries of the most important developments in legislation, case law and policy at the national level in the 36 countries covered by the network.

LINK: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5725-european-equality-law-review-1-2022-pdf-1-343-kb>

TREFWOORDEN: Discriminatiebestrijding

Discriminatie

Internationaal recht / Europees recht

Rechtspraak

EU - Europese Unie

Werkvloer

Gehandicapten

Zigeuners (Sinti - Roma)

CODE: 352.22

TITEL: European equality law review : Issue 2022 / 2

UITGAVE: Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2023

SAMENVATTING: 16th issue of the European equality law. It provides an overview of the latest developments in Europe in gender equality and anti-discrimination law and policy, reflecting, as far as possible, the state of affairs for the period 1 January to 30 June 2022. It includes information relating to European case law developments (European Court of Justice, European Court of Human Rights) as well as the most recent developments in legislation, policy and case law on the national level. This issue opens with four in-depth articles. The first article by Laura Carlson from Stockholm University explores effective enforcement mechanisms and sanctions in the European Commission's proposed directive to strengthen the application of the principle of equal pay for equal work or work of equal value between men and women through pay transparency and enforcement mechanisms. The second article on intersectional discrimination, by Raphaële Xenidis from the University of Edinburgh, focuses on the engagement of the Court of Justice of the EU with the issue of intersectional discrimination in the context of the so-called 'headscarf' cases. The third article, by Margarita S. Ilieva and András Kádár, the national non-discrimination experts for Bulgaria and Hungary respectively, explores the regulation of victimisation in Belgium, Bulgaria, Italy and Poland, and identifies good practices as well as gaps and shortcomings in these jurisdictions. The final article, by Cathérine Van de Graaf from the University of Ghent, explores the legal frameworks and practice of mediation procedures in discrimination cases in Austria, Belgium, Ireland and Portugal. As in previous issues of this publication, the following section provides an overview of the relevant case law of the Court of Justice of the EU and of the European Court of Human Rights. The final section on national developments contains brief summaries of the most important developments in legislation, case law and policy at the national level in the 36 countries covered by the network.

LINK: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5816-european-law-review-2-2022-pdf-1-189-kb>

TREFWOORDEN: Gelijke behandeling

Discriminatie

Discriminatiebestrijding

Rechtspraak

EU - Europese Unie

Internationaal recht / Europees recht
Hoofddoekjes
CODE: 352.23

TITEL: Whitepaper Sport en bewegen door mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking

UITGAVE: Utrecht : Mulier Instituut, 2023

SAMENVATTING: Dit document is bestemd voor gemeenten en gaat in op de rol van gemeenten bij het stimuleren van sport en bewegen door mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking. Sport en bewegen kan zowel voor mensen met een fysieke of verstandelijke beperking als voor de gemeente bijdragen aan verschillende doelen: gezondheid, participatie en kwaliteit van leven. In deze whitepaper zet Kenniscentrum Sport en Bewegen feiten en cijfers op een rij, geeft tools en handvatten om het gemeentelijk beleid te versterken en schetst vanuit onderzoek en praktijk wat werkt om mensen met een beperking in beweging te krijgen en houden. Daarbij wordt ingegaan op vragen als: welke rol en verantwoordelijkheid heeft de gemeente? Hoe kun je als gemeente mensen met een beperking stimuleren om te bewegen? Hoe kun je hen faciliteren bij sport en bewegen? Hoe adviseren en ondersteunen professionals gemeenten en verenigingen? En wat levert investeren in sport en bewegen op, voor de sporters zelf en voor de maatschappij?

LINK:

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9820&m=1674476843&action=file.download>

TREFWOORDEN: Gehandicapten

Sport

Gemeentelijke overheid

Participatie

Regionale overheid

Antidiscriminatiebeleid

CODE: 551.23

TITEL: Perseverance of the Integration Paradox. The effect of structural integration on (negative) experiences of immigrants in the Netherlands

AUTEUR(S): Torstensson, O.A.

UITGAVE: 2021

SAMENVATTING: Master thesis (scriptie), Utrecht University,.This study explores the effect of structural integration – determined by educational attainment – on (negative) experiences (such as discrimination, sense of belonging, feelings about hospitality and angeriness due to the disadvantaged position of migrants) in the Netherlands, to shed light on the possible existence of an ‘integration paradox’ in the Netherlands. Using the framework of classical integration as well as the framework of relative deprivation, possible outcome expectations are predicted. Using the NIS2NL dataset, linear and logistic regressions are performed to test the effect of education on (negative) experiences. Next, mediation analyses are conducted to explain these findings. Structural integration is found to have a negative effect on sense of belonging and a positive effect on angeriness due to the disadvantaged position, which suggests that there is evidence to confirm an integration paradox. The study however also finds that structural integration has a positive effect on feelings about hospitality, which suggests that there would not be an integration paradox at

play. The study concludes that there is an integration paradox at play in the Netherlands, but that it is quite nuanced and only visible when studying certain immigrant experiences.

LINK:

https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/43039/Torstensson_5759617_Master%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y

TREFWOORDEN: Islam

Turken

Discriminatie

Etnische identiteit

Etnische minderheden

Nederland

Jongeren

CODE: 145.21

TITEL: National report submitted pursuant to Human Rights Council resolutions 5/1 and 16/21* Netherlands

UITGAVE: Den Haag : Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022

SAMENVATTING: National Report by the Netherlands as part of the fourth cycle of The Universal Periodic Review (UPR). The UPR is a unique process launched by the UN Human Rights Council in 2008 to review the human rights obligations and responsibilities of all UN Member States. This report was made by the government of the Netherlands. As a national report, it reflects the human rights situation in all four countries of the Kingdom of the Netherlands: Aruba, Curaçao, St Maarten and the Netherlands. This report considers the following aspects of the human rights situation in The Netherlands: Human rights infrastructure; Equality and non-discrimination; LGBT issues; Rights of Children; Immigration, integration and asylum; Privacy; Education; Physical integrity and personal liberty.

LINK: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/466/99/PDF/G2246699.pdf?OpenElement>

TREFWOORDEN: VN - Verenigde Naties

Mensenrechten

Nederland

Antidiscriminatiebeleid

CODE: 354.22

TITEL: Contribution to the 4th Universal Periodic Review of The Kingdom of the Netherlands. March 2022

UITGAVE: Leiden : Dutch section of the International Commission of Jurists (NJCM), 2022

SAMENVATTING: Contribution of the Dutch Section of the International Commission of Jurists (NJCM) and other stakeholders to the 4th Universal Periodic Review of the Kingdom of the Netherlands (2022). This report covers the period 2017 – 2021 and is written and published by the Dutch Section of the International Commission of Jurists (NJCM). This report is co-signed by Charity Netherlands (Goede Doelen Nederland), Cordaid, Defence for Children, Emancipator, Justice & Peace, Netherlands Council of Women (NVR), the Netherlands Helsinki Committee, NNID Foundation (Netherlands organisation for sex diversity), Privacy First, RADAR/Art.1, Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) and TIYE International. This report pays particular attention to ethnic profiling, the

risks of algorithmic decision-making and large-scale data collection by the government, and the harrowing conditions in the immigration chain. In addition, the NJCM notes that the government should better consult civil society when drawing up new policy, legislation and regulations.

LINK: https://njcm.nl/wp-content/uploads/2022/08/NJCM_UPR_2022_issuu.pdf

TREFWOORDEN: VN - Verenigde Naties

Mensenrechten

Nederland

Overheidsbeleid

Antidiscriminatiebeleid

CODE: 354.22

TITEL: The effect of workplace discrimination on job attitudes : A study about the effect of workplace discrimination on employees in the Netherlands on job satisfaction, -connectedness, and -enthusiasm, and how this effect is moderated by perceived organizational support

AUTEUR(S): Wielaart, K.

UITGAVE: eigen uitgave, 2022

SAMENVATTING: Master's thesis Sociology, Utrecht University. Discrimination is known to have negative effects on different aspects of people's lives, mentally as well as physically. This study looks in to discrimination at work specifically, and at the effects that it has on job satisfaction, job connectedness, and job enthusiasm. Perceived organizational support (POS) in the form of the perceived amount of organizational attention to wellbeing is taken in to account as a moderator for this effect. Based on the social exchange theory and previous research in this field a negative relationship of discrimination on the three job attitudes is expected, and POS is thought to have a buffering role regarding this effect. These hypotheses are tested using data from WERKonderzoek2019 with multiple regression analyses and the results show a negative effect of workplace discrimination on job satisfaction, -connectedness, and -enthusiasm as expected. The effect is strongest for job satisfaction, and least strong for job enthusiasm. POS is found to have a positive moderating effect for all three job attitudes, meaning a higher level of POS makes the negative effects of workplace discrimination less negative.

LINK: <https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/41822/Wielaart%20K.M.%20-%20Master%27s%20thesis%20S-CSP.pdf?sequence=1>

TREFWOORDEN: Discriminatie

Arbeid - Werkgelegenheid

Werkvloer

Personeelsbeleid

Etnische minderheden

CODE: 406.22

TITEL: Op weg naar een nieuwe armoedegrens : Tussenrapport van het gezamenlijke project 'Uniformering armoedeaafbakening'

UITGAVE: Den Haag : Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) / Nibud / Sociaal en

Cultureel Planbureau (SCP), 2023 SAMENVATTING: Tussenrapport waarin het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) en het Sociaal en Cultureel

Planbureau (SCP) beschrijven wat zij tot nu toe hebben gedaan om te komen tot een nieuwe armoedegrens. De instituten willen met deze nieuwe armoedegrens komen tot één centrale maatstaf voor beleid en samenleving als het gaat om

armoede. De bevindingen uit het gezamenlijk tussenrapport zijn gedeeld met de Commissie sociaal minimum, die op 30 juni 2023 - haar eerste adviesrapport heeft aangeboden aan de minister voor Armoedebestrijding, Participatie en Pensioenen. Later dit jaar komt de commissie met een vervolgrapport. Het Nibud en het SCP zijn vertegenwoordigd in de Commissie sociaal minimum die in 2022 op verzoek van de Tweede Kamer door het kabinet is ingesteld. Deze commissie onderzoekt de hoogte en de systematiek van het sociaal minimum en stelt normen voor het bestaansminimum vast zodat deze als basis kunnen dienen voor beleid. Het fundament van de nieuwe armoedegrens is het minimaal benodigde budget om van te leven, zoals het Nibud dat in zijn minimumvoorbeeldbegrotingen voor verschillende huishoudens berekent. Om te bepalen of dit minimaal benodigde budget voldoende is, zal de komende tijd niet alleen worden gekeken naar hun besteedbaar inkomen van huishoudens maar ook naar hun vermogenspositie. Daarnaast zal rekening worden gehouden met de feitelijke uitgaven van huishoudens aan wonen, energie en (indien mogelijk) zorg. In het derde kwartaal van 2023 zal het CBS voor een representatieve groep Nederlandse burgers onderzoeken welke uitgavenposten zij als minimaal noodzakelijk zien. In dit tussenrapport geven het Nibud, CBS en SCP een transparante beschrijving en verantwoording van de informatie die zij met de Commissie sociaal minimum hebben gedeeld. Hierbij gaat het om de nieuwe concept minimumvoorbeeldbegrotingen met peildatum 1 januari 2023 die het Nibud heeft opgesteld en samen met het SCP heeft getoetst onder focusgroepen. Daarnaast gaat het om een update van de armoedecijfers volgens het bestaande niet-veel -maar-toereikend-criterium van het SCP voor het jaar 2021.

Het tussenrapport bestaat uit :

Hoofdstuk 1 : inleiding.

Hoofdstuk 2 gaat over de huidige centrale armoedeafbakeningen: de lage-inkomensgrens van het CBS en de gegeneraliseerde budgetbenadering op basis van het niet-veel-maar-toereikend criterium van het SCP. Naast uitleg over de afbakeningen bevat het hoofdstuk enkele statistieken die de verschillende uitkomsten van de afbakeningen laten zien.

Hoofdstuk 3

behandelt het plan van aanpak dat het CBS, SCP en Nibud hebben opgesteld om te komen tot een nieuwe, uniforme armoedeafbakening ter vervanging van de bestaande armoedeafbakeningen van het CBS en SCP.

Hoofdstuk 4 presenteert de herijkte minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud. Hierin komende benodigde uitgaven aan bod. De uitgaven zijn gecategoriseerd in vier onderdelen: de vaste lasten, reserveringsuitgaven, huishoudelijke uitgaven en sociale participatie.

Hoofdstuk 5 toont de discussie onder deelnemers aan de focusgroepen over welke onderdelen van de verschillende uitgavenposten zij als noodzakelijk beschouwen en wat zij meer als luxe zien. De drie instituten presenteren de nieuwe armoedegrens in het tweede kwartaal van 2024 in een gezamenlijk eindrapport. Daarbij wordt armoede ook in een breder kader geplaatst. Armoede is niet alleen een kwestie van een tekort aan geld, maar manifesteert zich ook in bijvoorbeeld sociale uitsluiting, kansenongelijkheid, onzekerheid en wantrouwen jegens andere mensen en instituties.

LINK: <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2023/06/30/op-weg-naar-een-nieuwe-armoedegrens/Op+weg+naar+een+nieuwe+armoedegrens++CBS+Nibud+SCP.pdf>

TREFWOORDEN: Armoede

Inkomen

Koopkracht

Nederland

Eénoudergezin

Kinderen
Vluchtelingen
CODE: 145.23

TITEL: De rol van grenzen aan doenvermogen bij rondkomen, financiële zorgen en problemen

AUTEUR(S): Tiemeijer, W.L.

UITGAVE: Rotterdam : Erasmus Universiteit Rotterdam, 2023

SAMENVATTING: Deze studie gaat over de vraag hoeveel 'doenvermogen' mensen op of rondom het sociaal minimum hebben, en het verband tussen hun doenvermogen en mogelijke financiële zorgen en problemen. Het eerste deel van deze studie is empirisch van aard en doet verslag van een survey over dit onderwerp. Het tweede deel is meer beleidsadviseerend van aard. Het begrip 'doenvermogen' is niet scherp gedefinieerd. Het is een verzamelbegrip dat door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is gemunt, en kan worden omschreven als het vermogen om een plan te kunnen maken, in actie te komen, acties vol te houden, en te kunnen omgaan met verleidingen en tegenslag. In termen van algemeen psychologische concepten heeft het begrip nog de meeste verwantschap met concepten als zelfregulatie, zelfcontrole en proactieve coping. Er is ook een duidelijke relatie met executieve functies. De kern van doenvermogen is wellicht zelfcontrole of zelfbeheersing. Voor deze studie is in het voorjaar 2023 een survey afgenomen onder een kleine 3000 Nederlanders, met daarin een flinke oversample van respondenten met lagere inkomens. In dit survey is allereerst het 'doenvermogen' van de respondenten gemeten. Deze zijn gemeten met drie gevalideerde schalen voor de componenten, zelfregulatie, zelfcontrole en proactieve coping. De gemiddelde score op de drie schalen is genomen als score voor 'doenvermogen'. Vervolgens zijn in de survey een aantal vragen gesteld over de financiële situatie van de respondenten en over enkele andere aspecten van hun leven. De resultaten zijn als volgt:

- er bestaat weliswaar een verband tussen het doenvermogen van de respondenten en hun huishoudinkomen en opleidingsniveau, maar het verband is niet sterk. Ook onder lage inkomens- en opleidingsniveaus zijn er heel wat mensen met veel doenvermogen, en ook onder de hoge inkomens- en opleidingsniveaus zijn er heel wat mensen met weinig doenvermogen;
- uit de literatuur is bekend dat stress en gebrek aan goede nachtrust kunnen leiden tot aantasting van (de componenten van) doenvermogen. De resultaten van het survey passen naadloos in dit beeld: er is een duidelijk verband tussen stress en gebrek aan goede nachtrust enerzijds, en het niveau van doenvermogen anderzijds. Het betreft echter crosssectioneel onderzoek, en daarom kan geen causaliteit worden vastgesteld;
- de resultaten tonen een duidelijk verband tussen hoeveel doenvermogen mensen hebben en drie financiële uitkomstvariabelen, te weten: hoe moeilijk of makkelijk iemand zegt te kunnen rondkomen, hoeveel financiële zorgen hij zich maakt, en de kans dat hij in de afgelopen 12 maanden één of meer betalingsproblemen heeft ervaren. Hoe lager iemands doenvermogen, hoe ongunstiger de resultaten. Het is belangrijk op te merken dat de meerderheid van de respondenten zegt in het afgelopen 12 maanden geen enkele keer een betalingsprobleem te hebben ervaren. Dat geldt ook voor de mensen met een laag inkomen. Dus ook al vindt iemand het misschien wel moeilijk om rond te komen, enook al maakt iemand zich misschien voortdurend zorgen over geld en financiële perikelen, dat betekent niet automatisch dat er ook meteen betalingsproblemen ontstaan. Al met al is de even eenvoudige als onvermijdelijke conclusie deze: een laag inkomen is op zichzelf nog geen reden

voor financiële ellende, en een laag doenvermogen op zichzelf evenmin. Het is vooral de combinatie die een verhoogd risico geeft. Beleidsimplicaties In het beleidsadviserende deel van deze studie wordt ingegaan op mogelijkheden om tegemoet te komen aan het relatief lage doenvermogen van een deel van de mensen op of rondom het sociaal minimum.

Betoogd wordt dat een generieke 'doenvermogen -opslag' voor deze groep niet voor de hand ligt. In plaats daarvan kunnen beter vier andere richtingen worden overwogen:

- fouten minder waarschijnlijk en kostbaar maken door regels eenvoudiger en beter doenlijk te maken, en door te voorkomen dat fouten op het ene gebied leiden tot verhoogd financieel risico op andere gebieden (domino-effect);
- bepaalde vormen van inkomen rechtsreeks uitkeren aan de doelinstanties, zoals de woningbouwcorporatie of de zorgverzekeraar;
- investeren in goede en toegankelijke infrastructuur voor hulp in de nabije omgeving die mensen kan ondersteunen als ze niet beschikken over de vereiste capaciteiten;
- niet wachten totdat mensen zichzelf melden voor bepaalde inkomensondersteuning of hulp, maar hen al eerder actief en gericht benaderen (vroegsignalering). De algemene conclusie is dat men het probleem van armoede en schulden niet volledig kan 'individualiseren'. De realiteit van begrensde mentale capaciteiten weerlegt de idee dat als men maar eenmaal de juiste minimumbedragen heeft uitgerekend en die netjes worden uitgekeerd, de overheid zich verder kan terugtrekken. Er blijft een taak voor de overheid om (bepaalde groepen van)burgers te ondersteunen, onder meer door te voorzien in een goede infrastructuur voor hulp.

LINK: <https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2019/50/armoede-en-sociale-uitsluiting-2019.pdf>

TREFWOORDEN: Armoede

Inkomen

Eénoudergezin

Kinderen

Etnische minderheden

Sociale zekerheid

Gemeentelijke overheid

Overheidsbeleid

CODE: 145.23

TITEL: Doorrekening beleidsopties voor terugdringen armoede

AUTEUR(S): Elk, J. van

Griffioen, E.

Verberk, M.

Weyzig, F.

UITGAVE: Den Haag : Centraal Planbureau (CPB), 2023

SAMENVATTING: Rapport waarin het Centraal Planbureau 7 mogelijke maatregelen doorberekend voor de korte termijn die bestaan uit relatief eenvoudige aanpassingen van bestaande financiële instrumenten. De doorrekening laat de effecten zien op het aantal personen en kinderen onder de armoedegrens in 2024 en op het arbeidsaanbod. Het gaat om de volgende maatregelen: huurtoeslag verhogen; Zorgtoeslag verhogen; kinderbijslag verhogen; kindgebonden budget verhogen; beleidsmatige verhoging wettelijk minimumloon van 2,2% (inclusief alle koppelingen); beleidsmatige

verhoging wettelijk minimumloon van 7,0% (gedeeltelijk ontkoppeld);
bijstandsuitkering verhogen tot AOW-niveau; verhogen algemene heffingskorting
.Een verhoging van de huurtoeslag is de meest kosteneffectieve maatregel om het
aantal personen in armoede te verminderen, gevolgd door de verhoging van de
bijstandsuitkering. Een verhoging van de huurtoeslag met 1,5 miljard euro
vermindert het aandeel personen in armoede met 1,0%-punt, bij een verhoging met
3,0 miljard euro is dat 1,5%-punt. De verhoging van de bijstand leidt tot 0,7 %
-punt minder personen in armoede, maar heeft tegelijk een negatief effect van 0
,5% op het structurele arbeidsaanbod omdat de financiële prikkel om te werken
afneemt. De bijbehorende kosten van meer gebruik van de bijstand bedragen
ongeveer 1,0 miljard euro, dit is inbegrepen in het budgettaire effect. Bij
verhogingen van het minimumloon vindt de armoedereductie vooral plaats onder
uitkeringsgerechtigden via de koppeling met de bijstand .Een verhoging van het
kindgebonden budget is het meest kosteneffectief om kinderarmoede te bestrijden,
gevolgd door verhoging van de kinderbijslag. De effecten van deze twee
maatregelen lopen minder uiteen dan enkele jaren geleden door beleidswijzigingen
die zijn doorgevoerd in het kindgebondenbudget.De doorrekening laat een afruil
zien tussen armoedebestrijding en arbeidsaanbod. Maatregelen met een hogere
kosteneffectiviteit hebben vaak ook een sterker negatief effect op het
arbeidsaanbod. Van de doorgeredende maatregelen heeft alleen verhoging van de
algemene heffingskorting geen noemenswaardig arbeidsaanbodeffect, maar deze
maatregel is ook weinig effectief als het gaat om het terugdringen van het
aantal personen en kinderen in armoede. Verder bestaat er een afruil tussen
gerichte en universele maatregelen. De kosteneffectiviteit van een
beleidsvariant hangt af van de mate waarin het budgettaire bedrag terechtkomt
bij bepaalde groepen huishoudens onder de armoedegrens. Gerichte maatregelen
zijn kosteneffectiever, maar gaan vaak gepaard met meer complexiteit, niet
-gebruik van regelingen en hogere uitvoeringskosten. Omdat de
Doorgerekende beleidsopties grosso modo niet de systematiek van een maatregel
aanpassen, verandert er niets binnen de balans van gerichte en universele
maatregelen in het stelsel als geheel. Het verhogen van bepaalde toeslagen maakt
het wel moeilijker om later de inkomensondersteuning weer te veranderen of
grotere stelselwijzigingendoor te voeren.

LINK: <https://open.overheid.nl/documenten/97b2387d-36b8-416e-90e6-3d59729acf8a/file>

TREFWOORDEN: Armoede

Inkomen

Overheidsbeleid

Sociale zekerheid

CODE: 145.23

TITEL: Reflectie. Sociale minima in de knel

UITGAVE: Den Haag : Nationale Ombudsman, 2022

SAMENVATTING: Een overkoepelend reflectierapport van de Nationale Ombudsman over sociale minima. De overheid moet zorgen dat mensen niet door de ondergrens van het sociaal minimum zakken. Dat gebeurt nu wel. Onder meer door energiearmoede en stijgende prijzen. In de onderzoeken naar sociale minima en niet-gebruik van inkomensvoorzieningen komt de ombudsman steeds dezelfde knelpunten tegen. In de reflectie Sociale minima in de knel benoemt de Nationale ombudsman deze overkoepelende problemen en doet suggesties wat de overheid kan doen om deze op te lossen. Overkoepelende problemen: Sociaal minimum is niet toereikend. Grote verschillen tussen gemeenten in participatie en bestaanszekerheid. Niet-gebruik

van voorzieningen. Moeilijk om uit de armoedeval te komen. Ingewikkelde wetten en regels en hoge administratieve lasten. Onrealistische inschatting van het doenvermogen van burgers. Gebrek aan geld, tijd en deskundigheid bij gemeentelijke dienstverleners. Afstemmingsproblemen in de keten Wat kan de overheid doen om de bovengenoemde problemen op te lossen? Garandeer als Rijksoverheid een toereikend sociaal minimum: Versterk als gemeenten de sociale participatie Wees proactief en ga niet-gebruik van voorzieningen tegen Zorg voor ruimere bandbreedtes en buffers tegen de armoedeval Verbeter sociale wet- en regelgeving in plaats van meer maatwerk in de uitvoering.

LINK:

https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/rapport/20220167%20Sociale%20minima%20in%20de%20knel_0.pdf

TREFWOORDEN: Wet- en regelgeving

Vreemdelingenbeleid

Nederland

Armoede

CODE: 145.22

321.11

TITEL: Een status met weinig armslag. Onderzoek naar de financiële knelpunten van statushouders rond het sociaal minimum. Rapportnummer: 2022/082

UITGAVE: Den Haag : Nationale Ombudsman, 2022

SAMENVATTING: Onderzoek van de Nationale Ombudsman naar de financiële naar financiële knelpunten bij statushouders (erkende vluchtelingen) rond het sociaal minimum.

Aanleiding onderzoek: De Nationale ombudsman maakt zich zorgen over de kwetsbare financiële positie van sociale minima. Deze groep is financieel afhankelijk van de hulp van verschillende overheidsinstanties en krijgt daarbij te maken met erg complexe regelingen en ketenproblematiek. Hij heeft daarom besloten om aandacht te besteden aan de financiële problemen van verschillende groepen sociale minima. Conclusies onderzoek. Statushouders lopen een hoog risico om langdurig financieel in de knel te komen. De individuele factoren met negatieve invloed op de financiële situatie en zelfredzaamheid zijn:

- Gebrek aan basiskennis van de Nederlandse taal en het financiële systeem
- Ontbreken van digitale vaardigheden
- Onverwerkte traumatische gebeurtenissen
- Klein sociaal netwerk
- Extra kosten, bijvoorbeeld leges- en vertaalkosten en de kosten voor gezinshereniging
- Geen financiële buffer en privéschulden door vluchtreis naar Nederland
- Financiële ondersteuning van familie in land van herkomst
- Veel financiële veranderingen door wijzigingen in gezinssamenstelling en verhuizing vaneen asielzoekerscentrum naar een gemeente.

De Nationale ombudsman roept de betrokken partijen op om de knelpunten (gezamenlijk) op te lossen en doet de volgende aanbevelingen:

1. Zorg voor goede financiële begeleiding.
2. Los de nu al bekende knelpunten bij de begeleiding door gemeenten ('ontzorgen') op.
3. Verbeter de samenwerking in de keten.
4. Laat de administratieve werkelijkheid van de overheid beter aansluiten bij de leefsituatie van statushouder

LINK:

<https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/bijlage/Rapport%20Meedoen%20zonder%20bep%20erkingen.pdf>

TREFWOORDEN: Maatschappelijke positie

Sociale zekerheid

Arbeid - Werkgelegenheid

Klachtbehandeling

Adviesorganen overheid

Vluchtelingen

CODE: 162.22